

अर्थतन्त्र पुनरुत्थान र बाह्य क्षेत्रमा परेको दबाव व्यवस्थापनमा नेपाल राष्ट्र बैंकको प्रयास*

गभर्नर श्री महा प्रसाद अधिकारी

१. २०७९ साल वैशाख १४ गते नेपाल राष्ट्र बैंक आफ्नो स्थापनाको ६६ वर्ष पूरा गरी ६७औं वर्षमा प्रवेश गरेको छ । यस अवसरमा बैंकको उद्देश्य प्राप्तिका लागि आ-आफ्नो तर्फबाट महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने बैंक सञ्चालक समिति र बैंकका सम्पूर्ण कर्मचारीलाई म हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । बैंकको कार्यसम्पादनमा महत्वपूर्ण सहयोग पुर्याउने नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयलगायत अन्य निकाय, बैंक तथा वित्तीय संस्था, अन्तर्राष्ट्रिय वित्तीय संस्था, सञ्चार माध्यम तथा शुभेच्छुकहरूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु ।
२. विश्वभर महामारीको रुपमा फैलिएको कोभिड-१९ विरुद्धको खोपको उपलब्धताका कारण महामारीको असर क्रमशः कम हुँदै गएको छ । कोभिडको असर कम भएसँगै आर्थिक गतिविधिमा सुधार आएको छ । उद्योगको क्षमता उपयोग तथा होटेलको अकुपेन्सीलगायतमा सुधार आएको छ । बैंकको वार्षिकोत्सवको अवसरमा म अब देशको वर्तमान आर्थिक अवस्था र २०७८ सालमा यस बैंकबाट सम्पादन भएका महत्वपूर्ण कार्यहरू प्रस्तुत गर्न चाहन्छु ।

पुनरुत्थानको वर्ष

३. वि.सं. २०७६ को अन्त्यतिरबाट सुरु भएको कोभिड-१९ को संक्रमणका कारण वि.सं. २०७७ सालका सुरुआती महिनामा आर्थिक गतिविधि शिथिल रहे । कोभिड-१९ को संक्रमण रोकन गरिएका बन्दाबन्दी खुकुलो बनाइएपछि आर्थिक गतिविधि सुचारू हुन थाले । २०७८ वैशाखको सुरुआतमा सम्पन्न गरिएको 'कोभिड-१९ ले अर्थतन्त्रमा पारेको प्रभावसम्बन्धी दोस्रो पुनरावृत्ति सर्वेक्षण'ले ४.२ प्रतिशत उद्योग/व्यवसाय मात्र पूर्ण रुपमा बन्द रहेको देखिएको थियो । तर २०७८ वैशाखको दोस्रो हप्तादेखि फैलिएको कोभिड-१९ को डेल्टा भेरियन्टको संक्रमणका कारण सरकारले पुनः लकडाउन गर्दा आर्थिक गतिविधिहरू केही प्रभावित भए । तर संक्रमणको दर कम भएकोले लामो समय लकडाउन नरहेकाले पुनः आर्थिक गतिविधिहरू चलायमान भए ।
४. २०७८ कात्तिकमा गरिएको पुनरावृत्ति सर्वेक्षणले जम्मा २.३ प्रतिशत उद्योग/व्यवसाय मात्र बन्द रहेको पाइएको थियो । कोभिड-१९ विरुद्धको खोपको उपलब्धता बढ्दै गएकोले २०७८ माघमा कोभिड-१९ को ओमिक्रोन भेरियन्ट देखिए पनि छिट्टै संक्रमणको दर कम भएकोले आर्थिक गतिविधिहरू रोकिएनन् । यसले गर्दा अर्थतन्त्रका अधिकांश क्षेत्र पुनरुत्थानको दिशातर्फ अघि बढेका छन् । विदेशी पर्यटक आगमन र वैदेशिक रोजगारीमा जानेको संख्या पनि बढेको छ ।
५. अर्थतन्त्रको पुनरुत्थानका लागि सहयोग पुर्याउन यस बैंकले गत वर्ष अवलम्बन गरेको लचिलो मौद्रिक तथा नियमनकारी नीतिहरूलाई यथावत् राखियो । पुनरकर्जाको व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइयो । दोस्रो लहरमा अक्सिजनको अभावले धेरै जनाले ज्यान गुमाउनु परेको स्थितिलाई दृष्टिगत गरी अक्सिजन प्लाण्ट

* नेपाल राष्ट्र बैंकको ६७औं वार्षिकोत्सवको उपलक्ष्यमा गभर्नर श्री महा प्रसाद अधिकारीले प्रस्तुत गर्नुभएको वक्तव्यको पूर्ण विवरण ।

स्थापना गर्न आधार दरमै कर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्थाका अतिरिक्त एक वर्षको लागि विशेष पुनरकर्जा उपलब्ध हुने व्यवस्थासमेत गरियो ।

बाह्य क्षेत्रमा दबाब र नीतिगत सम्बोधन

६. अर्थतन्त्र पुनरूत्थानको क्रममा बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को सुरुआती महिनामा अधिक कर्जा प्रवाह भएको र उक्त कर्जाको अधिकांश अंश आयात भुक्तानीमा गएका कारण आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को सुरुआतदेखि नै शोधनान्तर स्थिति घाटामा रहन गयो । उक्त घाटा क्रमशः बढ्दै गएकोले विदेशी विनिमय सञ्चिति घट्न गएको छ । विदेशी विनिमय सञ्चितिको अवस्था सात महिनाको भन्दा कम समयको लागि वस्तु तथा सेवा आयात धान्न सक्ने स्थितिमा पुगेको हुँदा बाह्य क्षेत्र अहिले दबाबको अवस्थामा रहेको छ ।
७. विदेशी विनिमय सञ्चितिमा परेको दबाबलाई कम गर्दै बाह्य क्षेत्र स्थायित्व कायम गर्न समीक्षा अवधिमा विभिन्न नीतिगत प्रयास भएका छन् । वैदेशिक रोजगारीमा रहेका नेपालीले बैंकिङ प्रणालीमार्फत विप्रेषण पठाएर बैंक तथा वित्तीय संस्थामा जम्मा गरेमा न्यूनतम एक प्रतिशत बिन्दुले अतिरिक्त ब्याज पाउने व्यवस्था मिलाइएको छ । २०७८ पुस र माघ महिनामा केही वस्तुको आयात गर्दा नगद मार्जिन राख्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । गैरआवासीय नेपाली र उनीहरू संलग्न विदेशी संस्थालाई विदेशी मुद्रामा निक्षेप खाता खोल्न सहजीकरण गरिएको छ ।
८. विदेशी लगानी तथा विदेशी मुद्रा आप्रवाहलाई सहजीकरण गर्न 'विदेशी लगानी तथा विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विनियमावली, २०७८' जारी गरिएको छ । विदेशी मुद्राको ननडेलिभरेवल फरवार्ड कारोबारको सीमा र Document Against Payment र Document Against Acceptance को सीमा घटाइएको छ । साथै, चाँदी आयातको लागि विदेशी मुद्रा सटही सीमा तोकिएको छ भने सुन आयातको कोटा घटाएर प्रतिदिन १० किलोग्राम बनाइएको छ ।
९. २०७८/७९ को मौद्रिक नीतिको अर्धवार्षिक समीक्षामा नीतिगत दरलाई दुई प्रतिशत बिन्दुले बढाइएको छ । यसअनुसार स्थायी तरलता सुविधा उपलब्ध हुने बैंकदर र पुनरकर्जाको अधिकतम ब्याजदरलाई सात प्रतिशत बनाइएको छ । साथै, ट्रष्ट रिसिटलगायतका आयात कर्जा, व्यक्तिगत कर्जा, अधिविकर्ष कर्जा, जग्गा प्लटिडसम्बन्धी रियल इस्टेट कर्जा, व्यक्तिगत हायर पर्चेज कर्जा तथा मार्जिन प्रकृतिका कर्जाको जोखिम भार बढाइएको छ ।
१०. विप्रेषण कम्पनीले आफ्ना एजेन्ट र सब-एजेन्टमार्फत आन्तरिक विप्रेषणको कारोबार गर्दा सम्बन्धित विप्रेषण कम्पनीको System अनिवार्य रूपमा प्रयोग गरी प्रतिव्यक्ति प्रतिकारोबार प्रतिदिन अधिकतम रु.पच्चीस हजारसम्म मात्र गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।

कानुनी तथा कार्यविधि तर्जुमा र सुधार

११. लिज फाइनान्स, वित्तीय ग्राहक संरक्षण कानून र एसेट म्यानेजमेन्टसम्बन्धी कानूनको मस्यौदा तयार भएको छ । नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को तेस्रो संशोधनको मस्यौदाको अतिरिक्त प्रस्ताव र बैंक तथा वित्तीय संस्था सम्बन्धी ऐन, २०७३ को पहिलो संशोधन अतिरिक्त प्रस्ताव नेपाल सरकारसमक्ष पेस गरिएको छ । विदेशी विनिमय (नियमित गर्ने) ऐन, २०१९ को संशोधन प्रस्ताव, वित्तीय सम्पत्ति पुनर्संरचना तथा धितोपत्रीकरण (सेक्युरिटाइजेसन) सम्बन्धी कानून मस्यौदाको चरणमा रहेको छ ।

१२. मौद्रिक तथा तरलता व्यवस्थापनलाई थप प्रभावकारी तवरले सञ्चालन गर्न 'नेपाल राष्ट्र बैंक खुला बजार कारोबार विनियमावली, २०७१' खारेज गरी 'नेपाल राष्ट्र बैंक खुला बजार कारोबार विनियमावली २०७८' जारी गरिएको छ । साथै, 'निक्षेप सङ्कलन उपकरणसम्बन्धी कार्यविधि, २०७७', 'ब्याजदर कोरिडोरसम्बन्धी कार्यविधि, २०७६' र 'स्थायी तरलता सुविधासम्बन्धी कार्यविधि, २०७३' खारेज गरी एकीकृत रूपमा 'नेपाल राष्ट्र बैंक खुला बजार कारोबारसम्बन्धी कार्यविधि, २०७८' कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
१३. बैंकको कार्यसम्पादनलाई व्यवस्थित गर्न 'नेपाल राष्ट्र बैंक सुरक्षा व्यवस्था सञ्चालनसम्बन्धी कार्यविधि, २०७८', 'सरूवा नीति, २०७८', 'पदपूर्ति समितिको बैठकसम्बन्धी कार्यविधि, २०७८', 'नेपाल राष्ट्र बैंक सेवा पुरस्कारसम्बन्धी कार्यविधि, २०७८' र 'विद्युतीय सूचना व्यवस्थापन एकीकृत कार्यविधि, २०७८' लागू गरिएको छ ।
१४. 'नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली, २०६८ (तेस्रो संशोधन २०७४)' मा समसामयिक संशोधन गर्न 'नेपाल राष्ट्र बैंक कर्मचारी सेवा विनियमावली संशोधन एवम् परिमार्जन सिफारिस समिति' गठन गरी विनियमावली संशोधन एवम् परिमार्जनको प्रक्रिया अगाडि बढाइएको छ । 'नेपाल राष्ट्र बैंक सहयोगी सेवाका लागि करारमा लिनेसम्बन्धी कार्यविधि, २०७७' मा संशोधन गरिएको छ । साथै, 'नेपाल राष्ट्र बैंक, कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहारलाई निवारण गर्नेसम्बन्धी कर्मचारी आचारसंहिता, २०७८' लागू गरिएको छ ।
१५. कोभिड-१९ संक्रमण जोखिमको व्यवस्थापन र बैंकको सेवा सुचारू राख्ने कार्ययोजना, २०७७ (दोस्रो संशोधन) मा थप व्यवस्था गरी संक्रमणको जोखिम व्यवस्थापन गर्दै बैंकको सेवा सुचारू राख्ने कार्य जारी छ । साथै, बैंकमा प्रयोगमा रहेका सूचना प्रविधि प्रणालीलाई व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्नका लागि Active Directory System सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७८ र Olympic Banking System सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७८ तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

समष्टिगत आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

विश्व अर्थतन्त्र

१६. अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषद्वारा अप्रिल २०२२ मा प्रकाशित World Economic Outlook अनुसार सन् २०२२ मा विश्व अर्थतन्त्रको वृद्धिदरमा कमी आउने तर मुद्रास्फीति भने बढ्ने प्रक्षेपण रहेको छ । सन् २०२१ मा ६.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको विश्व अर्थतन्त्र सन् २०२२ मा ३.६ प्रतिशतले मात्र विस्तार हुने प्रक्षेपण रहेको छ । विकसित देशहरूको अर्थतन्त्र सन् २०२१ मा ५.२ प्रतिशतले वृद्धि भएकोमा सन् २०२२ मा ३.३ प्रतिशतले वृद्धि हुने प्रक्षेपण छ । यसै गरी, २०२१ मा ६.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको उदीयमान तथा विकासोन्मुख देशहरूको अर्थतन्त्र सन् २०२२ मा ३.८ प्रतिशतले वृद्धि हुने कोषको प्रक्षेपण छ । सन् २०२२ मा छिमेकी मुलुकहरू भारतको अर्थतन्त्र ८.२ प्रतिशत र चीनको अर्थतन्त्र ४.४ प्रतिशतले वृद्धि हुने कोषको प्रक्षेपण छ ।
१७. अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषका अनुसार सन् २०२१ मा विश्वको मुद्रास्फीति ४.७ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०२२ मा ७.४ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण रहेको छ । विकसित अर्थतन्त्रहरूको औसत मुद्रास्फीति ३.१ प्रतिशत रहेकोमा सन् २०२२ मा ५.७ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ । यसै गरी, सन् २०२१ मा ५.९ प्रतिशत रहेको उदीयमान तथा विकासोन्मुख अर्थतन्त्रहरूको औसत मुद्रास्फीति सन् २०२२ मा ८.७ प्रतिशत रहने कोषको

प्रक्षेपण छ । कोषका अनुसार सन् २०२२ मा छिमेकी मुलुकहरू भारत र चीनको मुद्रास्फीति क्रमशः ६.१ प्रतिशत र २.१ प्रतिशत रहने प्रक्षेपण छ ।

आन्तरिक आर्थिक तथा वित्तीय स्थिति

वास्तविक क्षेत्र

१८. चालु आर्थिक वर्ष कृषिजन्य उत्पादनमा हुने केही वृद्धि, बन्दाबन्दीको अन्त्यपश्चात् आर्थिक गतिविधिमा देखिएको सुधार, पर्यटक आगमनमा भएको बढोत्तरी, आन्तरिक तथा बाह्य व्यापारमा भएको वृद्धिलगायतका कारण आर्थिक पुनरूत्थानले गति लिई आर्थिक वृद्धिमा केही सुधार हुने देखिएको छ ।
१९. नेपाल सरकार, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका अनुसार यस वर्ष धानबाली लगाइएको क्षेत्रफलमा ०.४० प्रतिशतले वृद्धि भए पनि धानबाली भित्र्याउने बेलाको बेमौसमी वर्षाका कारण धान नष्ट हुँदा उत्पादनमा ८.७४ प्रतिशतले ह्रास हुने देखिएको छ । तथापि, मकै र गहुँको उत्पादनमा भने वृद्धि हुने अनुमान छ ।
२०. चालु आर्थिक वर्ष आयात वृद्धिका कारण थोक तथा खुद्रा व्यापार क्षेत्रमा भएको सुधार, आन्तरिक पर्यटन विस्तार र बाह्य पर्यटक आगमनमा आएको सुधार, सडक तथा यातायातको क्षेत्रमा भएको वृद्धिले गर्दा सेवा क्षेत्रको विस्तार हुने देखिएको छ ।

मूल्य स्थिति

२१. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को आठ महिनासम्म उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कमा आधारित औसत मुद्रास्फीति ५.४१ प्रतिशत रहेको छ । अघिल्लो आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा यस्तो मुद्रास्फीति ३.५१ प्रतिशत रहेको थियो । २०७८ फागुन महिनाको उपभोक्ता मूल्य सूचकाङ्कमा आधारित बिन्दुगत मुद्रास्फीति ७.४१ प्रतिशत पुगेको छ । त्यस्तै २०७८ फागुनमा वार्षिक बिन्दुगत थोक मूल्य सूचकाङ्क १३.१३ प्रतिशत र तलब तथा ज्यालादर सूचकाङ्क ७.२६ प्रतिशतले बढेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही महिनामा यी सूचकाङ्क क्रमशः ६.३० प्रतिशत र १.८९ प्रतिशतले बढेका थिए । खासगरी अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा पेट्रोलियम पदार्थको मूल्यमा निरन्तरको वृद्धि र रसिया-युक्रेनको युद्धका कारण खाद्य तथा गैरखाद्य वस्तुको मूल्यवृद्धि हुन गएकाले नेपालमा पनि मुद्रास्फीतिको चाप केही समय कायम रहने देखिन्छ ।

सरकारी वित्त स्थिति

२२. नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालय (महालेखा नियन्त्रक कार्यालय) का अनुसार २०७८ चैत मसान्तसम्ममा चालु खर्च रु.६२५ अर्ब ५० करोड, पुँजीगत खर्च रु.१०३ अर्ब ७९ करोड र वित्तीय व्यवस्थाअन्तर्गतको खर्च रु.६४ अर्ब ९७ करोड गरी कुल सरकारी खर्च रु.७९४ अर्ब २६ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा नेपाल सरकारको चालु खर्च रु.५२७ अर्ब ५ करोड, पुँजीगत खर्च रु.१०५ अर्ब ८४ करोड र वित्तीय व्यवस्थाअन्तर्गतको खर्च रु.५७ अर्ब ५९ करोड गरी कुल सरकारी खर्च रु.६९० अर्ब ४७ करोड रहेको थियो ।
२३. २०७८ चैत मसान्तसम्ममा संघीय सरकारको कर राजस्व रु.७२७ अर्ब ७९ करोड र गैरकर राजस्व रु.६१ अर्ब ४७ करोड गरी कुल राजस्व सङ्कलन १५.४ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.७८९ अर्ब २६ करोड पुगेको छ ।

अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा सरकारको कर राजस्व रु.६३६ अर्ब ७० करोड र गैरकर राजस्व रु.४७ अर्ब १७ करोड गरी कुल राजस्व सङ्कलन रु.६८३ अर्ब ८७ करोड रहेको थियो ।

२४. २०७८ चैत मसान्तसम्म संघीय सरकारले रु.१०५ अर्ब ४७ करोड आन्तरिक ऋण परिचालन गरेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिसम्ममा संघीय सरकारले रु.११२ अर्ब ५२ करोड आन्तरिक ऋण परिचालन गरेको थियो ।

प्रदेश वित्त स्थिति

२५. २०७८ फागुन मसान्तसम्ममा प्रदेश सरकारको स्रोत प्राप्त रु.१०९ अर्ब २४ करोड रहेको छ । यसमध्ये संघीय सरकारले प्रदेश सरकारलाई अनुदान र विभाज्य कोषबाट बाँडफाँड हुने राजस्वसमेत गरी रु.७७ अर्ब ९९ करोड हस्तान्तरण गरेको छ । यस अवधिमा प्रदेश सरकारले राजस्व र अन्य स्रोतबाट रु.३१ अर्ब २४ करोड परिचालन गरेका छन् । त्यसै गरी, यस अवधिमा प्रदेश सरकारको खर्च रु.६३ अर्ब ७९ करोड रहेको छ ।

वैदेशिक व्यापार तथा शोधनान्तर स्थिति

२६. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को आठ महिनासम्म कुल वस्तु निर्यात ८२.९ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.१४७ अर्ब ७५ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो निर्यात ७.८ प्रतिशतले वृद्धि भएको थियो । कुल वस्तु आयात भने आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को आठ महिनामा ३८.६ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.१,३०८ अर्ब ७३ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो आयात २.१ प्रतिशतले मात्र बढेको थियो ।
२७. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को आठ महिनामा कुल वस्तु व्यापार घाटा ३४.५ प्रतिशतले वृद्धि भई रु.१,१६० अर्ब ९९ करोड पुगेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो घाटा १.६ प्रतिशतले मात्र बढेको थियो ।
२८. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को आठ महिनासम्म चालु खाता रु.४६२ अर्ब ९३ करोडले घाटामा रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो घाटा रु.१५१ अर्ब ४२ करोड मात्र रहेको थियो । यसै गरी, समीक्षा अवधिमा शोधनान्तर स्थिति रु.२५८ अर्ब ६४ करोडले घाटामा रहेको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा शोधनान्तर स्थिति रु.६८ अर्ब १ करोडले बचतमा रहेको थियो ।
२९. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को आठ महिनासम्म विप्रेषण आप्रवाहमा १.७ प्रतिशतले कमी आई रु.६३१ अर्ब १९ करोड कायम भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा भने विप्रेषण आप्रवाह ८.७ प्रतिशतले बढेको थियो । समीक्षा अवधिमा खुद ट्रान्सफरमा २.० प्रतिशतले कमी आई रु.७०४ अर्ब ३३ करोड कायम भएको छ । अघिल्लो वर्षको सोही अवधिमा यस्तो ट्रान्सफर ७.२ प्रतिशतले बढेको थियो ।
३०. २०७८ असार मसान्तमा रु.१,३९९ अर्ब ३ करोड बराबर रहेको कुल विदेशी विनिमय सञ्चितिमा १६.३ प्रतिशतले कमी आई २०७८ फागुन मसान्तमा रु.१,१७१ अर्ब बराबर रहन पुगेको छ । बैंकिङ क्षेत्रसँग रहेको विदेशी विनिमय सञ्चिति ७.४ महिनाको वस्तु आयात र ६.७ महिनाको वस्तु तथा सेवा आयात धान्न पर्याप्त रहने देखिन्छ ।

मौद्रिक स्थिति तथा तरलता व्यवस्थापन

३१. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को आठ महिनामा अधिल्लो वर्षको सोही अवधिमा ११.४ प्रतिशतले बढेको विस्तृत मुद्राप्रदाय ३.१ प्रतिशतले बढेको छ। सञ्चित मुद्राप्रदाय भने अधिल्लो आर्थिक वर्षको आठ महिनामा १०.५ प्रतिशतले घटेकोमा चालु आर्थिक वर्षको सोही अवधिमा पनि १४.४ प्रतिशतले घटेको छ।
३२. वार्षिक विन्दुगत आधारमा २०७८ फागुन मसान्तमा कुल आन्तरिक कर्जा २४.३ प्रतिशतले बढेको छ भने निजी क्षेत्रमाथिको दाबी २२.५ प्रतिशतले बढेको छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाको निक्षेप भने १४ प्रतिशतले बढेको छ। निक्षेपभन्दा कर्जाको वृद्धिदर बढी भएकोले बैकिङ प्रणालीमा तरलताको अभाव रहेको छ।
३३. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को चैत मसान्तसम्म बैकिङ प्रणालीमा देखिएको तरलताको उतारचढावलाई सम्बोधन गर्नका लागि खुला बजार कारोबारका विभिन्न उपकरण प्रयोगमा ल्याइएको छ। आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को पहिलो महिनामा रिभर्स रिपोमार्फत रु.२८ अर्ब ३५ करोड र निक्षेप सङ्कलन उपकरणमार्फत रु.३१ अर्ब ६५ करोड गरी कुल रु.६० अर्बको तरलता प्रशोचन गरिएको थियो। तर त्यसपछिका महिनामा तरलता अभावका कारण २०७८ चैतसम्म बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई रिपोमार्फत रु.४१३ अर्ब ५ करोड, सोभै खरिदमार्फत रु.५५ अर्ब ९२ करोड र स्थायी तरलता सुविधामार्फत रु.५,७७३ अर्ब ७५ करोड गरी रु.६,२४२ अर्ब ७२ करोड बराबरको तरलता प्रदान गरिएको छ।
३४. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को नौ महिनाको अवधिमा विदेशी विनिमय बजार (वाणिज्य बैंकहरू) बाट अमेरिकी डलर एक अर्ब ६८ करोड खुद खरिद गरी रु.२०३ अर्ब ९ करोड तरलता प्रवाह गरिएको छ। सो अवधिमा अमेरिकी डलर ३ अर्ब ५० करोड बिक्री गरी रु.४१९ अर्ब १८ करोड बराबरको भारतीय रुपैयाँ खरिद गरी आयात भुक्तानी व्यवस्थापन गरिएको छ।

ब्याजदर

३५. २०७७ चैतमा ९१ दिने ट्रेजरी बिलको भारत औसत ब्याजदर २.७६ प्रतिशत रहेकोमा २०७८ चैतमा ७.५८ प्रतिशत रहेको छ। त्यसै गरी, वाणिज्य बैंकहरूबीचको अन्तर-बैंक कारोबारको भारत औसत ब्याजदर २०७७ चैतमा २.०३ प्रतिशतको तुलनामा २०७८ चैतमा ६.९९ प्रतिशत कायम भएको छ। अन्य वित्तीय संस्थाबीचको अन्तर-बैंक कारोबारको भारत औसत ब्याजदर २०७७ चैतको १.९२ प्रतिशतको तुलनामा २०७८ चैतमा ७.११ प्रतिशत कायम भएको छ। बैंक तथा वित्तीय संस्थाको भारत औसत अन्तर-बैंक दर भने २०७७ चैतमा २.०३ प्रतिशत रहेकोमा २०७८ चैतमा सात प्रतिशत रहेको छ।
३६. कोभिड-१९ को असर कम भएसँगै अर्थतन्त्रको पुनरुत्थानको चरणमा कर्जा विस्तार र निक्षेप सङ्कलनबीचको असन्तुलनले गर्दा ब्याजदरमा समेत चाप परेको छ। २०७८ फागुनमा वाणिज्य बैंकहरूको कर्जाको भारत औसत ब्याजदर १०.६ प्रतिशत र निक्षेपको भारत औसत ब्याजदर ६.९३ प्रतिशत रहेको छ। फलस्वरूप कर्जा र निक्षेपबीचको भारत औसत ब्याजदर अन्तर ३.६७ प्रतिशत रहेको छ। त्यसै गरी, २०७८ फागुनमा वाणिज्य बैंकहरूको औसत आधारदर ८.९८ प्रतिशत कायम भएको छ।

पूँजी बजार

३७. २०७७ चैतमा २,७१४.७९ रहेको नेप्से सूचकाङ्क वार्षिक विन्दुगत आधारमा ११.०३ प्रतिशतले घटेर २०७८ चैतमा २,४१५.२४ कायम भएको छ। साथै, २०७७ चैत मसान्तमा रु.३,७५८ अर्ब ९८ करोड रहेको

धितोपत्र बजार पुँजीकरण वार्षिक विन्दुगत आधारमा ८.८६ प्रतिशतले घटी २०७८ चैत मसान्तमा रु.३,४२६ अर्ब ११ करोड कायम भएको छ ।

३८. नेपाल स्टक एक्सचेञ्ज लिमिटेडमा सूचीकृत कम्पनीको संख्या २०७८ फागुन मसान्तमा २२८ रहेको छ । २०७७ फागुनमा सूचीकृत कम्पनीको संख्या २१७ रहेको थियो ।

वित्तीय पहुँच

३९. विगत एक वर्षमा वित्तीय पहुँच विस्तार हुने क्रम जारी रह्यो । २०७८ फागुन मसान्तसम्ममा वाणिज्य बैंक २७, विकास बैंक १७, वित्त कम्पनी १७, लघुवित्त वित्तीय संस्था ६६ र पूर्वाधार विकास बैंक १ गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाको कुल संख्या १२८ रहेको छ । साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाको शाखा उल्लेखनीय रूपमा विस्तार भई २०७८ फागुन मसान्तमा वाणिज्य बैंकका ४९३०, विकास बैंकका १०८६, वित्त कम्पनीका २५७ र लघुवित्त वित्तीय संस्थाका ५०७६ गरी कुल शाखा संख्या ११,३४९ पुगेको छ । यसबाट प्रतिबैंक तथा वित्तीय संस्थाको शाखाबाट औसतमा करिब २,५७२ जनसंख्याले सेवा प्राप्त गर्नसक्ने देखिन्छ । साथै, २०७८ फागुन मसान्तसम्ममा शाखारहित बैंकिङ सेवाको संख्या १,५५३ पुगेको छ ।
४०. २०७८ फागुन मसान्तसम्ममा 'क', 'ख' र 'ग' वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थामा निक्षेप खाता संख्या ४ करोड २४ लाख ५१ हजार र ऋणी संख्या १८ लाख ३७ हजार रहेको छ ।
४१. मर्जर तथा प्राप्तिसम्बन्धी विनियमावली लागू भएदेखि २०७८ फागुन मसान्तसम्म 'क', 'ख', 'ग' र 'घ' वर्गका गरी २३९ वटा बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू गाभन/गाभिन तथा प्राप्तिको लागि सहभागी भएकोमा तीमध्ये १७७ संस्थाको इजाजत खारेज भई ६२ वटा संस्था कायम भएका छन् ।

सहूलियतपूर्ण कर्जा, पुनरकर्जा तथा अनुदान

४२. 'सहूलियतपूर्ण कर्जाका लागि ब्याज अनुदानसम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि, २०७५' बमोजिम २०७८ फागुन मसान्तसम्ममा १ लाख ४४ हजार ६२० ऋणीलाई कर्जा प्रवाह गरी सोको लागि रु.१२ अर्ब ७५ करोड ब्याज अनुदान प्रदान गरिएको छ । २०७८ फागुनसम्म यस्तो कर्जा रु.२१५ अर्ब ७६ करोड लगानीमा रहेको छ ।
४३. नेपाल राष्ट्र बैंकले सहूलियत दरमा प्रदान गर्दै आएको पुनरकर्जा २०७८ फागुन मसान्तमा रु.१३४ अर्ब ११ करोड लगानीमा रहेको छ । चालु आर्थिक वर्षको आठ महिनाको अवधिमा २४,२६८ ऋणीको लागि रु.१०६ अर्ब ११ करोड पुनरकर्जा स्वीकृत भएको छ । पुनरकर्जाअन्तर्गत २०७८ फागुन मसान्तसम्ममा 'क' वर्गका २७ वाणिज्य बैंकहरू, 'ख' वर्गका १० विकास बैंक, 'ग' वर्गका ६ वित्त कम्पनी र 'घ' वर्गका २१ लघुवित्त वित्तीय संस्थालाई असल कर्जाको धितोमा प्रदान गरिएको लघु, घरेलु तथा साना उद्यम पुनरकर्जातर्फ रु.२१ अर्ब ८६ करोड ८२ लाख, विशेषतर्फ रु.१३ अर्ब १० करोड २५ लाख र साधारण पुनरकर्जातर्फ रु.९९ अर्ब १३ करोड २२ लाख लगानीमा रहेको छ ।
४४. २०७८ 'व्यावसायिक निरन्तरता कर्जा प्रवाह कार्यविधि, २०७७' बमोजिम कोभिड-१९ प्रभावित पर्यटन र घरेलु, साना तथा मझौला उद्यम क्षेत्रको व्यवसाय निरन्तरतामा सहयोग पुऱ्याउन ती क्षेत्रका श्रमिक तथा कर्मचारीको पारिश्रमिक भुक्तानीका लागि व्यवस्था गरिएको कर्जा २०७८ फागुन मसान्तसम्ममा जम्मा रु.१ अर्ब १० करोड स्वीकृत भएको छ ।

४५. शीतघर तथा खाद्यान्न भण्डारण घर स्थापना कार्यक्रमका लागि ब्याज अनुदान मापदण्ड, २०७३ मा भएको व्यवस्थाबमोजिम हालसम्म विभिन्न १३ वटा शीतघर तथा खाद्यान्न भण्डारण घरलाई रु.२९ करोड १४ लाख ब्याज अनुदान प्रदान गरिएको छ ।

लघुवित्त

४६. नेपाल राष्ट्र बैंक र अन्तर्राष्ट्रिय वित्त निगम (IFC) बीच नेपालको वित्तीय क्षेत्रमा व्यक्तिगत क्षमता, व्यवहार, शैली र योग्यता मापनमा आधारित रही सम्भावित ऋणीको मूल्याङ्कन गर्ने विधि (Psychometric Scoring Solution) को परीक्षणका लागि सम्झौता भएको छ । लघुवित्त सेवा प्रदान गर्ने वित्तीय संस्थाबाट यस्तो परीक्षण सुरु गर्न लागिएको हो ।
४७. ग्रामीण क्षेत्रमा वित्तीय पहुँच कार्यक्रमको निरन्तरताका लागि नेपाल सरकार र जर्मन सरकारबीच १४ जुन २०२१ मा भएको सम्झौताबमोजिम Sustainable Economic Development in Rural Areas – MSME Finance Phase III (SEDRA III) अन्तर्गत २२ सेप्टेम्बर २०२१ मा अर्थ मन्त्रालय, यस बैंक तथा KFW बीच Euro 8.5 Million को Financing and Project Agreement (सोमध्ये Euro 1.5 Million) प्राविधिक सहायता Accompany Measures मा हस्ताक्षर सम्पन्न भएको छ ।
४८. २०७८ वैशाख महिनादेखि २०७८ फागुन मसान्तसम्ममा ३६ वटा (राष्ट्रिय सहकारी बैंकसमेत) 'घ' वर्गका लघुवित्त वित्तीय संस्थाको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण र चार वटा संस्थाको विशेष निरीक्षण कार्य सम्पन्न भएको छ ।

नियामकीय व्यवस्था

४९. निषेधाज्ञा अवधिमा म्याद समाप्त भएका मुद्दती निक्षेप, जमानत तथा प्रतीतपत्र र अन्य कर्जाको हकमा सम्बन्धित ग्राहकले अनुरोध गरेमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आवश्यक जोखिम व्यवस्थापनका प्रक्रिया पूरा गरी नवीकरण गर्न सक्ने व्यवस्था गरियो । साथै, बैंक तथा वित्तीय संस्थाले निषेधाज्ञाको अवधिमा कर्जाको किस्ता वा ब्याज भुक्तानी गरी विश्वसनीयता कायम गर्न सक्ने ग्राहकलाई प्रोत्साहनस्वरूप ब्याजदर वा ब्याज रकममा छुट प्रदान गर्न सक्ने तर सञ्चालक समितिले यस्तो छुटसम्बन्धी व्यवस्थाको निर्णय गरी वेबसाइटमा सार्वजनिक गरी पारदर्शी ढङ्गले लागू गर्नुपर्ने व्यवस्था गरियो ।
५०. निषेधाज्ञा अवधिभर र सो अवधि समाप्त भएको सात दिनसम्म बैंक तथा वित्तीय संस्थाले ग्राहकबाट कर्जा असुलीमा कुनै पनि प्रकारको पेनाल्टी वा अतिरिक्त शुल्क लिन नपाइने व्यवस्थाका लागि निर्देशन जारी गरियो ।
५१. बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू कोभिड-१९ पछि पनि पुँजीगत हिसाबले सबल रहनु भन्ने अभिप्रायले इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को खुद वितरणयोग्य मुनाफाको बढीमा ३० प्रतिशतसम्म मात्र नगद लाभांश घोषणा तथा वितरण गर्न पाउने व्यवस्था गरियो ।
५२. कोभिड-१९ महामारीको कारणले बैंकिङ सम्पत्तिको गुणस्तरमा परेको प्रभावलाई दृष्टिगत गरी समग्र वित्तीय स्थायित्व प्रवर्द्धन गर्न असल वर्गमा वर्गीकरण भएका कर्जाको हकमा इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाले आ.व.२०७७/७८ को वार्षिक वित्तीय विवरण तयार गर्दा साधारण कर्जा नोक्सानी व्यवस्था एक

- प्रतिशतको अतिरिक्त ०.३ प्रतिशत थप गरी कुल १.३ प्रतिशत कर्जा नोक्सानी व्यवस्था गर्नुपर्ने व्यवस्था गरियो ।
५३. मार्जिन प्रकृतिको सेयर धितो कर्जाको एकल ग्राहक कर्जा सीमा एउटा इजाजतपत्र प्राप्त संस्थाबाट अधिकतम रु.चार करोड र सबै इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाबाट अधिकतम रु.१२ करोड कायम गरियो ।
५४. बैंक तथा वित्तीय संस्थाको तरलतासम्बन्धी जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्ने उद्देश्यले कर्जा निक्षेपको अनुपात (Credit to Deposit Ratio) २०७९ असारमा ९० प्रतिशत रहनु पर्नेगरी सीमा तोकिएको छ ।
५५. ट्रष्ट रिसिष्ट कर्जा, बिल्स डिस्काउन्टिड वा त्यस्तै प्रकृतिका आयात कर्जा प्रदान गर्दा अधिकतम ९० दिनसम्मको अवधिका लागि मात्र कर्जा प्रवाह गर्न पाइने व्यवस्था गरिएको छ । आवधिक प्रकृतिका कर्जामा परिवर्तनीय तथा स्थिर ब्याजदरको व्यवस्था गरिएको छ ।
५६. Environmental and Social Risk Management Guideline, 2018 लाई परिमार्जन गरी Environmental and Social Risk Management Guideline, 2022 जारी गरिएको छ ।
५७. बैंक तथा वित्तीय संस्थाले प्रवाह गर्ने चालु पुँजी कर्जालाई व्यवस्थित गर्ने उद्देश्यले चालु पुँजी कर्जासम्बन्धी मार्गदर्शन, २०७८ र तिनको संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्वअन्तर्गतको खर्चलाई व्यवस्थित गर्ने उद्देश्यले 'बैंक तथा वित्तीय संस्थाको संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व सम्बन्धी मार्गदर्शन, २०७८' को Consultative Document तयार गरी सरोकारवालाबाट सुझाव लिने प्रयोजनका लागि सार्वजनिक गरिएको छ ।
५८. इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थाका लागि यस बैंकबाट Financial Literacy Framework जारी भएको सन्दर्भमा इजाजतपत्रप्राप्त संस्थाका गतिविधि सोही ढाँचाअनुरूप नियमित र व्यवस्थित बनाउने उद्देश्यले 'वित्तीय साक्षरता मार्गदर्शन, २०७८' जारी गरियो ।
५९. ब्याज पुँजीकरणका लागि यस बैंकबाट स्वीकृति प्राप्त गरिसकेका विद्युत् परियोजनाको Required Commercial Operation Date परिवर्तन भएमा परिवर्तित अवधिसम्मको ब्याज पुँजीकरण गर्न यस बैंकको स्वीकृति आवश्यक नपर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
६०. राष्ट्रिय महत्वका आविष्कार केन्द्र तथा मानव सेवा जस्ता परोपकारी कार्य गर्ने संस्थालाई प्रदान गरेको रकम एवम् महामारीको विषम परिस्थितिलाई दृष्टिगत गरी बैंक तथा वित्तीय संस्थाले अक्सिजन सिलिण्डर, अक्सिजन कन्सन्ट्रेटर, जीवन रक्षक भ्याक्सिन, औषधि आदिको सहज आपूर्तिको लागि गरेको खर्चलाई बैंक तथा वित्तीय संस्थाले संस्थागत सामाजिक उत्तरदायित्व खर्च जनाउन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
६१. सर्वसाधारणमा सेयर बिक्री गरी धितोपत्र विनिमय बजारमा सूचीकृत भइसकेको सङ्गठित संस्थाको सेयर तथा डिबेञ्चरमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाले एक वर्षभन्दा बढी अवधिको लागि मात्र लगानी गर्नुपर्ने र कुनै पनि किसिमको प्रबन्धबाट सङ्गठित संस्थाको सेयरमा अल्पकालीन लगानी गर्न नपाउने व्यवस्था गरिएको छ । बैंक तथा वित्तीय संस्थाले खरिद गरेको एक वर्ष व्यतीत भएका लगानीमध्येबाट प्रत्येक वर्ष प्राथमिक पुँजीको एक प्रतिशत रकमसम्मको लगानी मात्र बिक्री गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
६२. दैनिक तरलता सुविधासम्बन्धी कार्यविधि, २०७६ (प्रथम संशोधन २०७८) जारी गरिएको छ, जसबाट Real Time Gross Settlement (RTGS) प्रणालीमा आवद्ध बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई तरलता सुविधा प्राप्त गर्ने व्यवस्था थप सरलीकृत हुन गई ठूलो मूल्यका भुक्तानी कारोबार राफसाफमा सहज अवस्था बनेको छ ।

निरीक्षण तथा सुपरिवेक्षण

६३. वार्षिक निरीक्षण कार्य योजना, २०७८ मा १८ वटा वाणिज्य बैंकको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण र नौ वटा लक्षित स्थलगत निरीक्षण रहेकोमा २०७८ फागुन मसान्तसम्म तीन वटा वाणिज्य बैंकको लक्षित स्थलगत निरीक्षण तथा १२ वटा वाणिज्य बैंकहरूको समष्टिगत स्थलगत निरीक्षण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।
६४. बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाट नियमित रूपमा लिइँदै आएको तथ्याङ्कको सङ्कलन, सुरक्षण, अनुगमन, विश्लेषण एवम् विवरण प्रकाशनमा रहेका विद्यमान समस्यालाई सम्बोधन गर्न सुपरिवेक्षकीय सूचना प्रणाली (Supervisory Information System-SIS) स्थापनाको कार्य सम्पन्न भएको छ । यो प्रणाली इजाजतपत्रप्राप्त बैंक तथा वित्तीय संस्थामा २०७७ फागुन १७ देखि समानान्तर रूपमा कार्यान्वयनमा आएको छ । साथै, भुक्तानी सेवाप्रदायक तथा भुक्तानी प्रणाली सञ्चालकलगायत अन्य संस्थालाई समेत यस प्रणालीमा क्रमशः आबद्ध गर्दै लैजाने योजना रहेको छ ।
६५. बैंकबाट सुपरिवेक्षकीय सूचना प्रणाली (Supervisory Information System-SIS) तथा विद्यमान रिपोर्टिङ पोर्टलमा प्राप्त हुन आएका तथ्याङ्कको गुणस्तर तथा पर्याप्तता सुनिश्चित गर्न Evaluation and Monitoring इकाई स्थापना गरिएको छ ।
६६. प्रत्येक वाणिज्य बैंकका लागि तोकिएका सुपरिवेक्षक (Individual Bank Supervisor-IBS) ले बैंकको व्यवस्थापन तथा सञ्चालनसम्बन्धी समष्टिगत जानकारी राखी मासिक रूपमा सम्बन्धित बैंकका मुख्य वित्तीय सूचकाङ्कको प्रतिवेदन तयार गर्ने गरिएको छ ।
६७. सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी क्रियाकलापमा वित्तीय लगानी नियन्त्रणसम्बन्धी सुपरिवेक्षकीय प्रभावकारिता अभिवृद्धिको लागि तयार गरिएको 'AML/CFT Supervision Manual' अनुसार बैंकको लक्षित निरीक्षण गर्ने कार्य अघि बढाइएको छ । २०७८ फागुन मसान्तसम्म १५ वटा वाणिज्य बैंकको AML/CFT लक्षित निरीक्षण सम्पन्न भएको छ ।
६८. CAELS Rating System सहितको Risk Based Supervision Offsite Manual तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
६९. विभिन्न निकाय तथा सेवाग्राहीबाट २०७८ फागुन मसान्तसम्म २६ वटा निवेदन तथा उजुरी प्राप्त हुन आएको र सोही आधारमा वाणिज्य बैंकहरूको विशेष स्थलगत निरीक्षण गरी आवश्यक निर्देशनहरू दिइएको छ ।
७०. साविकको विकास बैंक सुपरिवेक्षण विभाग र वित्त कम्पनी सुपरिवेक्षण विभाग एकीकरण भई २०७८ फागुन १ देखि 'वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग' कायम भएको छ । यस विभागअन्तर्गत २०७८ फागुन मसान्तमा आठ वटा राष्ट्रियस्तरका विकास बैंक र नौ वटा प्रादेशिकस्तरका विकास बैंक गरी कुल १७ विकास बैंक, १५ राष्ट्रियस्तरका वित्त कम्पनी र दुई प्रादेशिकस्तरका वित्त कम्पनी गरी कुल १७ वटा वित्त कम्पनी रहेका छन् । वित्त कम्पनीमध्ये दुई वटा समस्याग्रस्त अवस्थामा रहेका छन् ।
७१. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को फागुनसम्म राष्ट्रियस्तरका पाँच वटा विकास बैंकमा जोखिममा आधारित स्थलगत निरीक्षण सम्पन्न भएको छ । आठ प्रादेशिकस्तरका विकास बैंक र आठ वित्त कम्पनी (जसमध्ये

दुई प्रादेशिकस्तरका) को अनुपालनामा आधारित स्थलगत निरीक्षण कार्य सम्पन्न भएको छ। साथै, विभिन्न सरोकारवालाबाट प्राप्त निवेदन तथा उजुरीका आधारमा तीन वटा विकास बैंक र एक वटा वित्त कम्पनीमा विशेष निरीक्षण सम्पन्न भएको छ।

७२. विकास बैंकहरूले AML/CFT सम्बन्धी शङ्कास्पद र सीमा कारोबार सम्बन्धमा जारी भएका नीति निर्देशन पालना गरे नगरेको सम्बन्धमा स्थलगत निरीक्षण गर्न अलग्गै टोली खटाई निरीक्षण गर्न सुरुआत गरिएको छ। जसअनुसार समीक्षा अवधिसम्म आठ वटा विकास बैंकको स्थलगत निरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित संस्थामा पठाइएको छ।
७३. विकास बैंक तथा वित्त कम्पनीको अनिवार्य नगद मौज्जात अनुपात, वैधानिक तरलता अनुपात, विपन्न वर्ग तथा तोकिएका क्षेत्रमा कर्जा प्रवाहको अवस्था, आधारदर तथा ब्याजदर अन्तरको नियमित अनुगमन गरी तोकिएका नियमकीय व्यवस्था पालना नगर्ने बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई हर्जाना लगाइएको छ।
७४. विदेशी विनिमय कारोबार गर्ने इजाजतपत्रप्राप्त संस्था, हायर पर्चेज कारोबार गर्ने कम्पनी, हाइड्रोइलेक्ट्रिसिटी इन्भेष्टमेन्ट एण्ड डेभलपमेन्ट कम्पनी लिमिटेड र राष्ट्रिय सहकारी बैंक लिमिटेडको निरीक्षण, सुपरिवेक्षण, अनुगमनलगायतका सुपरिवेक्षकीय कार्यहरू सम्पादन गर्ने कार्यादेशसहित मिति २०७८/११/०१ देखि 'गैर-बैंक वित्तीय संस्था सुपरिवेक्षण विभाग' गठन भएको छ।

भुक्तानी प्रणाली

७५. भुक्तानी तथा फर्स्योट ऐन, २०७५, विनियमावली, २०७७ तथा अनुमति नीतिअर्न्तगत हालसम्म १० वटा भुक्तानी प्रणाली सञ्चालक (PSOs) र २७ वटा भुक्तानी सेवा प्रदायक (PSPs) संस्था सञ्चालनमा रहेका छन्।
७६. यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त भुक्तानीसम्बन्धी कार्यमा संलग्न संस्थाले आफ्नो प्रणाली (System), संयन्त्र (Mechanism) वा उपकरण (Instrument) लाई अन्य संस्थाले प्रचलनमा ल्याएको प्रणाली, संयन्त्र वा उपकरणसँग अन्तरआवद्धता (Interoperability) गरी भुक्तानी सेवालाई सर्वसुलभ बनाई सर्वसाधारणको पहुँच विस्तार गर्ने तथा जोखिम व्यवस्थापन गर्ने उद्देश्यले भुक्तानी प्रणालीको अन्तरआवद्धता (Interoperability) तथा पहुँच (Access) सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था गरिएको छ।
७७. बैंक तथा वित्तीय संस्थामा कर्जाको लागि आवेदनदेखि स्वीकृत गर्नेसम्मको प्रक्रियालाई विद्युतीय माध्यमबाट हुने व्यवस्थाका लागि सहजीकरण गर्न 'डिजिटल कर्जा मार्गदर्शन' तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ।
७८. सरकारी राजस्व सङ्कलन प्रयोजनका लागि अन अस (On-Us) कारोबार सीमा रु.एक करोडबाट वृद्धि गरी रु.पाँच करोड पुऱ्याइएको छ। साथै, यस बैंकबाट अनुमतिपत्रप्राप्त भुक्तानीसम्बन्धी कार्य गर्ने संस्थाले पालना गर्नुपर्ने ग्राहक हित संरक्षण, जोखिम व्यवस्थापन, सुशासन, सम्पत्ति शुद्धीकरण तथा आतङ्कवादी कार्यमा हुने लगानी निवारणसम्बन्धी थप व्यवस्था अवलम्बन गरी भुक्तानीसम्बन्धी जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्ने प्रयास थालिएको छ।
७९. समीक्षा अवधिमा विद्युतीय भुक्तानी कारोबारमा व्यापक विस्तार भएको छ। २०७८ वैशाखदेखि फागुन मसान्तसम्म Mobile Banking, Internet banking, Wallet, QR Based Payment, Point of Sales (POS), E-commerce लगायतका विभिन्न माध्यमबाट करिब रु.१३६ खर्ब बराबरको कारोबार भएको छ। त्यसै गरी,

यस बैंकबाट सञ्चालित RTGS प्रणालीमार्फत २०७८ वैशाखदेखि फागुन मसान्तसम्म ने.रु.३२६ खर्ब, USD ६८ करोड, EURO २८ करोड, GBP ३२ लाख र JPY २२ अर्ब बराबरको कारोबार भएको छ ।

८०. नेपाल क्लियरिङ हाउस लिमिटेडले कार्यान्वयन गरिरहेको National Payment Switch को Phase-1 को कार्य सम्पन्न भएको छ । यस व्यवस्थाबाट विभिन्न भुक्तानी सेवा प्रदायकले प्रयोगमा ल्याएका मोबाइल वालेट तथा क्यूआर लगायतका साना मूल्यका भुक्तानी सेवाहरू (Retail Payment Services) बीच अन्तरआबद्धता कायम हुन गई कारोबारको फर्स्यौट (Settlement) गर्ने काम सहज भएको छ ।

आन्तरिक ऋण व्यवस्थापन

८१. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को तेस्रो त्रयमासबाट नागरिक बचतपत्रको प्राथमिक बिक्री प्रक्रिया संशोधन गरी विद्युतीय माध्यममार्फत आवेदन लिने व्यवस्था सुरुआत गरिएको छ । नेपाल सरकारले स्वीकृत गरेको क्यालेन्डरअनुसार नियमित रूपमा आन्तरिक ऋण उठाउने कार्य भइरहेको छ ।
८२. २०७८ फागुन मसान्तसम्म नेपाल सरकारको कुल आन्तरिक ऋण दायित्व रु.८६० अर्ब ५७ करोड ३४ लाख रहेको छ । जसमध्ये ट्रेजरी बिलमा रु.२८५ अर्ब ५९ करोड १६ लाख, विकास ऋणपत्रमा रु.५६८ अर्ब ४४ करोड ७० लाख, नागरिक बचतपत्रमा रु.६ अर्ब ३९ करोड १५ लाख र वैदेशिक रोजगार बचतपत्रमा रु.१४ करोड ३४ लाख रहेको छ । आर्थिक वर्ष २०७८/७९ मा नेपाल सरकारले रु.२९ अर्ब २४ करोड ६७ लाख बराबरको आन्तरिक ऋण भुक्तानी गरेको छ ।

विदेशी विनिमय व्यवस्थापन

८३. २०७८ फागुन मसान्तमा यस बैंकबाट विदेशी मुद्राको कारोबार गर्न इजाजत लिएका संस्थाको संख्या ३,३७० रहेको छ । यस्ता संस्थामध्ये विप्रेषणसम्बन्धी कारोबार गर्ने कम्पनीको संख्या ४२ र मनिचेञ्जर कम्पनीको संख्या ३५१ रहेको छ । इजाजतपत्रप्राप्त मनिचेञ्जरमध्ये काठमाडौं उपत्यकाभित्र १५९ वटा र काठमाडौं उपत्यकाबाहिर १९२ वटा सञ्चालनमा रहेका छन् । २०७८ फागुन मसान्तमा विदेशी मुद्राको कारोबार गर्न स्वीकृति लिएका फर्म/कम्पनीमा होटेल २३०, ट्रेकिङ १५९९, ट्राभल एजेन्सी ९२५, कार्गो ६५, एयरलाइन्स ७२, वाणिज्य बैंक २७, विकास बैंक ७, वित्त कम्पनी ७ र अन्य ४५ रहेका छन् ।
८४. कोभिड-१९ बाट सिर्जित प्रभावलाई दृष्टिगत गरी विदेशी मुद्रा कारोबार इजाजतपत्रको नवीकरण गर्दा कुनै पनि शुल्क नलिई एक वर्षको लागि इजाजतपत्रको नवीकरण गर्ने व्यवस्था गरियो । साथै, कोभिड-१९ रोकथाम तथा न्यूनीकरणका लागि नेपाल सरकारबाट जारी भएको निषेधाज्ञा रहुञ्जेलसम्म र निषेधाज्ञा औपचारिक रूपमा समाप्त भएको ३० दिनको अवधिसम्म इजाजतपत्रप्राप्त निकायको इजाजतपत्र नवीकरण नभएको अवस्थामा समेत यथास्थितिमा खाता सञ्चालन गर्न सक्ने व्यवस्था गरियो ।
८५. वैदेशिक रोजगारीका लागि दक्षिण कोरिया जाने नेपाली कामदारका लागि कोभिड-१९ का कारण क्वारेन्टिन खर्चवापत वैदेशिक रोजगार विभागको सिफारिसपत्रको आधारमा थप अधिकतम अमेरिकी डलर १,५००।- (एक हजार पाँच सय) सम्म सटही सुविधा विद्युतीय कार्डको माध्यमबाट उपलब्ध गराउन सकिने व्यवस्था गरियो ।
८६. इजाजतपत्रप्राप्त 'क' वर्गका बैंकले Proprietary अन्तर्गतका Derivatives कारोबारको बक्यौता खरिद र बिक्री दुवैको जोड प्राथमिक पुँजीको १५ (पन्ध्र) प्रतिशतभन्दा बढी गर्न नपाउने व्यवस्था गरिएको छ ।

८७. DAP तथा DAA को माध्यमबाट आयात गर्न सकिने रकमको सीमा अमेरिकी डलर ५० हजार वा सोबराबरको अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्रासम्म कायम गरिएको छ । Sight L/C भुक्तानीको प्रयोजनको लागि अधिकतम ९० दिनसम्मको लागि आयातकर्तालाई परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा ऋण दिन सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
८८. भारतबाट परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा आयात गरिने औद्योगिक कच्चा पदार्थ तथा मेसिनरीलगायतका वस्तुको सूचीमा १५ वस्तु थप गरी १८२ पुर्याइएको छ ।
८९. विप्रेषण कारोबार गर्न इजाजतपत्रप्राप्त कम्पनीले विप्रेषण कारोबारमा लाग्ने सेवा शुल्कलगायत विदेशी विनिमय दरसम्बन्धी विवरणलाई आ-आफ्नो वेबसाइटमार्फत प्रकाशन र अद्यावधिक गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । साथै, विप्रेषण कारोबारका लागि विदेशी संस्था वेनिफिसियरी हुने गरी Prefunding प्रयोजनको लागि बैंक ग्यारेण्टी जारी गर्न नपाइने व्यवस्था गरिएको छ ।
९०. यस बैंकबाट २०७८ वैशाखदेखि २०७८ फागुन मसान्तसम्म रु.६ अर्ब ६७ करोड बराबरको स्वपूँजी प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानीवापतको विदेशी मुद्रा भित्र्याउन स्वीकृति प्रदान गरिएको छ । त्यस्तै, उक्त अवधिमा रु.१५ करोड ६८ लाख बराबरको विदेशी मुद्रामा ऋणस्वरूप भित्र्याउन अनुमति प्रदान गरिएको छ । उक्त अवधिमा रु.१२ अर्ब ३६ करोड बराबरको पूँजीस्वरूपको विदेशी लगानी र रु.५३ करोड ६४ लाख बराबरको ऋणस्वरूप भित्रिएको विदेशी लगानी लेखाङ्कन भएको छ । बोनस तथा Right Share तर्फ उक्त अवधिमा रु.१ अर्ब १३ करोड लेखाङ्कन भएको छ । साथै, उक्त अवधिमा प्रत्यक्ष विदेशी लगानी फिर्ता, ऋणमार्फत भित्रिएको प्रत्यक्ष वैदेशिक लगानीको साँवा र ब्याज भुक्तानी र लगानीको लाभांश तथा प्रविधि हस्तान्तरण वापतसमेत गरी रु.११ अर्ब १७ करोड बराबर विदेशी मुद्राको सटही स्वीकृति (Repatriation) प्रदान गरिएको छ ।
९१. स्वास्थ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभागको सिफारिसमा गरिने कोभिड-१९ सँग सम्बन्धित औषधिजन्य सामग्री तथा स्वास्थ्य उपकरणको आयात गर्दा एउटै बीजकबाट अमेरिकी डलर एक लाख वा सोबराबरको अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्रासम्मको रकम ड्राफ्ट/टी.टी.का माध्यमबाट भुक्तानी गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ । साथै, कोभिड-१९ को उपचारमा प्रयोग हुने Oxygen लगायतका जीवनरक्षक स्वास्थ्य सामग्री/उपकरण आयातको हकमा २०७८ चैत मसान्तसम्म ड्राफ्ट/टी.टी.को सीमा लागू नहुने, Beneficiary को Business Credibility Information आवश्यक नपर्ने र स्वास्थ्य सेवा विभागको सिफारिस अनिवार्य नहुने व्यवस्था गरिएको छ ।
९२. विप्रेषण सेवा प्रदान गर्ने इजाजतप्राप्त कम्पनीले विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागबाट इजाजतपत्र प्राप्त गर्दा पेस गरेको सम्झौतामा उल्लेख नगरी विदेशी सेवा प्रदायकलाई कुनै पनि प्रकारको वित्तीय तथा गैरवित्तीय सेवा सुविधा उपलब्ध गराउन नपाउने व्यवस्था गरिएको छ ।
९३. राष्ट्रिय गौरवका आयोजना तथा राष्ट्रिय प्राथमिकताप्राप्त आयोजनाले विदेशी संस्थाबाट लिएको सेवा भुक्तानी गर्न तोकिएका कागजातको आधारमा सोभै वाणिज्य बैंकबाट सटही सुविधा प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।
९४. तेस्रो मुलुकबाट लिएको सेवाको भुक्तानीको लागि अमेरिकी डलर ५,००० वा सोबराबरको अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्रासम्म तोकिएका कागजातका आधारमा बैंक तथा वित्तीय संस्थाबाटै सटही सुविधा प्रदान हुने,

- नियामक निकायबाट सम्झौता/सहमति स्वीकृत वा सटही सिफारिसको आधारमा अमेरिकी डलर १२,००० वा सोबराबरको अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्रासम्म वाणिज्य बैंकहरूबाट नै सटही सुविधा प्रदान हुने र अमेरिकी डलर १२,००० वा सोबराबरको अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्राभन्दा माथिको भुक्तानीको लागि नियामक निकायको सिफारिससहित यस बैंकको स्वीकृतको आधारमा मात्र सटही सुविधा प्रदान हुने व्यवस्था गरिएको छ ।
९५. वायुयान सेवा सञ्चालक संस्थालाई अमेरिकी डलर २५,००० वा सोबराबरको अन्य परिवर्त्य विदेशी मुद्रासम्मको सेवा आयातको लागि तोकिएका कागजातको आधारमा वाणिज्य बैंकबाट विदेशी मुद्रा सटही सुविधा उपलब्ध हुने व्यवस्था गरिएको छ ।
९६. नेपाली फर्म, कम्पनी, उद्योग, बैंक तथा वित्तीय संस्थालगायतले परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा ऋण लिँदा तिर्नुपर्ने व्याजदरलाई लाइबोर (LIBOR) दरसँग आबद्ध गरिएको व्यवस्थालाई परिमार्जन गरी विभिन्न बेञ्चमार्क व्याजदर (Benchmark Interest Rates) सँग आबद्ध गरिनुका साथै मार्जिन दरमा पुनरावलोकन गरिएको छ ।
९७. नेपाली निकायले विदेशमा कारोबार सञ्चालन गरी नेपालमा विदेशी मुद्रा भित्र्याउने प्रयोजनका लागि विदेशमा विदेशी मुद्रामा ऋण लिनका लागि बैंक ग्यारेण्टी वा Stand by Letter वा Credit जारी गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।
९८. नेपाली बोलपत्रदातासमेत सहभागी हुन सक्ने गरी आह्वान भएको अन्तर्राष्ट्रिय बोलपत्रका लागि सुरक्षण र जोखिम सम्बन्धित बैंकले नै विश्लेषण गरी विदेशी मुद्राको बैंक ग्यारेण्टी जारी गर्न सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
९९. व्यावसायिक कृषि, उत्पादनमूलक उद्योग, पूर्वाधार निर्माण र पर्यटनसँग सम्बन्धित नेपाली फर्म तथा कम्पनीले विदेशी संस्थाबाट नेपालमा विदेशी ऋण लिने प्रयोजनका लागि वाणिज्य बैंकले विदेशी मुद्राको बैंक ग्यारेण्टी वा Stand by प्रतीतपत्र जारी गर्नसक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
१००. वाणिज्य बैंकहरूले गैरआवासीय नेपाली तथा उनीहरूबाट प्रवर्द्धित विदेशस्थित संस्थाबाट परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा बचत निक्षेप सङ्कलन तथा परिचालन गर्न पाउने र उक्त निक्षेप बैंकिङ प्रणालीमार्फत तोकिएका सर्तहरूको अधीनमा रही फिर्ता लैजान सक्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
१०१. संस्थागत विदेशी निक्षेपकर्ता तथा गैरआवासीय नेपालीको नाममा बैंक खाता खोल्न तथा सञ्चालन गर्न सकिने व्यवस्थामा सरलीकृत गरी न्यूनतम अमेरिकी डलर एक हजार वा सोबराबरको तोकिएका विदेशी मुद्रामा निक्षेप सङ्कलन गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।
१०२. भारतमा हुने निर्यातको हकमा समेत अग्रिम भुक्तानी प्रमाणपत्र जारी गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ । साथै, भारतमा उच्च शिक्षा अध्ययनका लागि सटही सुविधा उपलब्ध गराउँदा NOC आवश्यक पर्ने व्यवस्था गरिएको छ ।
१०३. नेपाली नागरिकले नगद अमेरिकी डलर १,५०० भन्दा अधिक रकम ३५ दिनभित्र सटही गर्नुपर्ने वा बैंक खातामा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरिएको छ । राहदानीवापतको सटही सुविधा एक वर्षमा दुई पटकसम्म प्रदान गर्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

१०४. कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड र साल्ट ट्रेडिङ कर्पोरेशन लिमिटेडले ग्लोबल टेण्डरमार्फत स्वीकृत गरेको बोलपत्रबाट मल, बीउ आयात गर्दा तेस्रो मुलुकमै निर्मित भई तेस्रो मुलुकबाट Shipment हुने अवस्थामा ग्लोबल टेण्डर पर्ने भारतीय फर्म, कम्पनीको नाममा समेत परिवर्त्य विदेशी मुद्रामा भुक्तानी हुने गरी प्रतीतपत्र खोल्न सकिने व्यवस्था गरिएको छ ।

मुद्रा व्यवस्थापन

१०५. नेपाल राष्ट्र बैंकले नेपाली बैंक नोटको गुणस्तर अभिवृद्धि गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिँदै आएको छ । यसै क्रममा चालु नोट छपाइ चक्रमा छपाइ हुने बैंक नोटको सुरक्षण विशेषता र नोटमा प्रयोग हुने प्राविधिक पक्षलाई आवश्यकतानुसार स्तरोन्नति गर्दै नेपाली नोटलाई सुरक्षित बनाउँदै लगिएको छ । चालु छपाइ चक्रान्तर्गत यस वर्ष रु.१ र रु.२ दरका नयाँ सिक्का टकमरी तथा रु.५०० दरको नयाँ बैंक नोट छपाइ गरी चलनचल्तीमा ल्याइएको छ ।

१०६. विद्यमान मुद्रा व्यवस्थापन पद्धतिलाई क्रमशः आधुनिकीकरण तथा यान्त्रिकीकरण गर्दै जाने लक्ष्यअनुरूप आठ थान (केन्द्रीय कार्यालय र प्रदेशस्थित कार्यालयको लागि) बैंक नोट श्रेडिङ तथा ब्रिकेटिङ सिस्टम (Banknote Shredding and Briquetting System-BSBS) खरिद गरी प्रदेशस्थित कार्यालयमा जडान गरिएको छ । चार-चार थान गरी दुई चरणमा आयात गरिएको ती मेसिनमध्ये पहिलो चरणमा ल्याइएका मेसिन थापाथलीस्थित बैंक भवन निर्माणाधीन परिसर तथा प्रादेशिक कार्यालयहरू क्रमशः विराटनगर, वीरगञ्ज र नेपालगञ्जमा जडान भई परीक्षण भइसकेको छ । दोस्रो चरणमा ल्याइएका मेसिनलाई प्रादेशिक कार्यालयहरू जनकपुर, सिद्धार्थनगर र धनगढीमा जडान गरी परीक्षण गरिएको छ । पोखरा कार्यालयमा भने सो मेसिन जडान र परीक्षणको क्रममा छ ।

१०७. चालु छपाइ चक्रान्तर्गतको विभिन्न छपाइ कम्पनीसँगको सम्झौताबमोजिम रु.५०, रु.१०० र रु.१००० दरको सबै बैंक नोट यस बैंकको ढुकुटीमा प्राप्त भइसकेको छ । साथै, आगामी बैंक नोट छपाइचक्रको लागि १० वटा सेक्युरिटी प्रिन्टर्स र सिक्का टकमरी प्रयोजनको लागि सिक्का टकमरी गर्ने नौ वटा कम्पनीलाई पूर्वयोग्यताको सूचीमा समावेश गरिएको छ ।

१०८. बैंकको नगद व्यवस्थापन कार्यलाई यान्त्रिकीकरण गर्ने उद्देश्यअनुरूप एक थान Currency Verification and Processing System (CVPS) मेसिन खरिदका लागि Cash Processing Solutions Limited, United Kingdom सँग सम्झौता गरिएको छ । उक्त मेसिन हाल कम्पनीको परिसरमै परीक्षणको क्रममा रहेको छ । सफल परीक्षणपश्चात् उक्त मेसिन आपूर्ति गरी बैंकको थापाथलीस्थित कार्यालयमा जडान गरिने योजना रहेको छ ।

१०९. Central Bank Digital Currency (CBDC) सम्बन्धी अध्ययन जारी रहेको छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

११०. जनशक्ति विकास र व्यवस्थापनका लागि नियमित रूपमा बैंकको आवश्यकतानुसारका दरबन्दी स्वीकृत गराई सोहीअनुरूप कर्मचारी भर्ना, तालिम, विकास, सरुवा, बढुवा, अवकासलगायतका कार्यसम्पादन भइरहेका छन् ।

१११. बैंकमा २०७८ चैत १५ मा अधिकृतस्तरमा ५६३, सहायकस्तरमा ४४१ र श्रेणीविहीन कार्यालय सहयोगीस्तरमा ८५ गरी जम्मा १,०८९ कर्मचारी कार्यरत छन् । यस विवरणअनुसार कार्यरत कर्मचारीमध्ये अधिकृतस्तरका कर्मचारीको सहायकस्तरका कर्मचारीसँगको अनुपात १:१.२८ तथा सहायक र कार्यालय सहयोगीस्तरका कर्मचारीसँगको अनुपात १:१.०७ रहेको छ । त्यसै गरी, २०७८ चैत १५ सम्ममा करार सेवामा सुरक्षाकर्मीतर्फ १०५ जना, चिकित्सक ११ जना, इन्जिनियर पाँच जना, इलेक्ट्रिसियन एक जना, सहायक (डिस्पेन्सरी) दुई जना, कार्यालय सहयोगी १४ जना र चालक ७० जना गरी जम्मा २०८ जना कार्यरत छन् ।
११२. अध्ययन, अध्यापन र प्रशिक्षण वा स्रोतव्यक्तिका रूपमा कार्य गर्नेसम्बन्धी कार्यविधि, २०७७ लाई अद्यावधिक गरिएको छ । साथै, नेपाल राष्ट्र बैंक जग्गा/घरजग्गा/घरमर्मत तथा कर्मचारी सापटी सुविधा सम्बन्धी एकीकृत कार्यविधि, २०७५ र अनिवार्य भ्रमण विदासम्बन्धी कार्यविधि, २०७५ मा संशोधन गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।
११३. २०७७ चैतदेखि २०७८ चैत १५ सम्मको अवधिमा कुल २९ जना कर्मचारी बैंक सेवाबाट अलग भएका छन् । बैंक सेवाबाट अलग हुनेमध्ये १६ जना ३० वर्ष सेवा अवधि र सात जना ५८ वर्ष उमेर हदको आधारमा अवकाश भएका छन् भने यसै अवधिमा एक जनालाई बैंक सेवाको लागि अयोग्य नठहरिने गरी सेवाबाट हटाइएको, एक जनाको राजिनामा स्वीकृत भएको र चार जनाको असामयिक मृत्यु भएको छ ।
११४. बैंकको सेवामा महत्वपूर्ण तथा नेतृत्वदायी पदमा कार्यरत कर्मचारीको उचित प्रतिस्थापन गर्न उत्तराधिकारी योजनासम्बन्धी अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गरिएको छ । त्यस्तै, Human Resource Practices at Nepal Rastra Bank विषयमा विशेष अध्ययन गरी प्रतिवेदन तयार गरिएको छ ।
११५. विद्यमान HRIS मा Training and Travel Order Module को परीक्षण कार्य सम्पन्न भई मिति २०७८ साउन १ देखि सम्पूर्ण विभाग/कार्यालयमा आन्तरिक भ्रमण आदेश HRIS बाट जारी भइरहेको छ । त्यसै गरी, वैदेशिक भ्रमण आदेश पनि HRIS मार्फत नै जनशक्ति व्यवस्थापन विभागबाट जारी गर्ने गरिएको छ ।
११६. बैंकका बहालवाला कर्मचारी तथा पूर्व कर्मचारीको व्यक्तिगत विवरणको विद्युतीय अभिलेख राख्ने कार्य सुचारू रहेको छ । साथै, कर्मचारीको व्यक्तिगत विवरणमा हुने परिवर्तनसँगै विद्युतीय अभिलेख पनि अद्यावधिक गरिने व्यवस्था गरिएको छ ।

आन्तरिक लेखापरीक्षण

११७. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को वार्षिक कार्ययोजनाबमोजिम आर्थिक वर्ष २०७७/७८ दोस्रो अर्धवार्षिक अवधिको प्रदेशस्थित सबै कार्यालय र उपत्यकाभित्रका बैंकिङ विभाग, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग, वित्त व्यवस्थापन विभाग, सम्पत्ति तथा सेवा व्यवस्थापन विभाग, मौद्रिक व्यवस्थापन विभाग र संस्थागत योजना तथा जोखिम व्यवस्थापन विभागको स्थलगत आन्तरिक लेखापरीक्षण गरी प्रतिवेदन पेस भएको छ । साथै, आर्थिक वर्ष २०७८/७९ प्रथम अर्धवार्षिक अवधि (२०७८ साउन १ देखि पुस मसान्तसम्म) को प्रदेशस्थित सबै कार्यालयको स्थलगत आन्तरिक लेखापरीक्षण सम्पन्न भएको छ ।
११८. बैंक तथा वित्तीय संस्था नियमन विभाग तथा विदेशी विनिमय व्यवस्थापन विभागको आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को तेस्रो त्रयमासदेखि आर्थिक २०७८/७९ को प्रथम त्रयमास (२०७७ माघ १ देखि २०७८

असोज मसान्तसम्म) को जोखिममा आधारित आन्तरिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदनउपर समीक्षा गरी प्रतिवेदनलाई अन्तिम रूप दिई कार्यान्वयनका लागि सम्बन्धित विभागमा पठाइएको छ ।

११९. आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को पहिलो त्रैमासिक अवधिको बैकिङ विभाग, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग, वित्त व्यवस्थापन विभाग र प्रदेशस्थित सबै कार्यालयको गैरस्थलगत लेखापरीक्षण गरी प्रतिवेदन पेस भएको छ ।
१२०. आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को दोस्रो अर्धवार्षिक अवधिको प्रदेशस्थित कार्यालयको स्थलगत आन्तरिक तथा बाह्य लेखापरीक्षणबाट प्राप्त कैफियतका सम्बन्धमा दिइएका निर्देशनको कार्यान्वयन तथा कैफियत सुधारको स्थितिको अनुगमन गरी प्रतिवेदन तयार भएको छ । त्यस्तै, आर्थिक वर्ष २०७७/७८ को वार्षिक अवधिको उपत्यकाभित्रका बैकिङ विभाग, मुद्रा व्यवस्थापन विभाग र वित्त व्यवस्थापन विभागको स्थलगत आन्तरिक लेखापरीक्षणबाट प्राप्त कैफियतको सम्बन्धमा दिइएका निर्देशनको कार्यान्वयन तथा कैफियत सुधारको स्थितिको अनुगमन गरी प्रतिवेदन तयार भएको छ ।

वित्त व्यवस्थापन

१२१. बैंकबाट हुने भुक्तानीलाई छिटो छरितो तथा विश्वसनीय बनाउनका लागि IPS प्रणालीमार्फत विद्युतीय भुक्तानीको सुरुआत गरिएको छ । यसअर्न्तगत कर्मचारीको सेवा सुविधा, पूर्व कर्मचारीको पेन्सनलगायत अन्य भुक्तानी तथा आपूर्तिकर्तालाई गरिने सम्पूर्ण भुक्तानी प्रक्रियालाई विद्युतीय माध्यमबाट गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । विद्युतीय माध्यमबाट गरिने भुक्तानीलाई सुरक्षित तथा नियन्त्रित तवरले सञ्चालन गर्नका लागि 'विद्युतीय माध्यमबाट भुक्तानी प्रदान गर्नेसम्बन्धी कार्यविधि, २०७८' जारी गरिएको छ ।
१२२. कोभिड-१९ को प्रकोपलाई दृष्टिगत गरी भौतिक रूपमा सिलबन्दी दरभाउपत्रको माध्यमबाट गरिँदै आएको आन्तरिक लगानीलाई विद्युतीय माध्यम (Online Bidding) मार्फत गर्ने व्यवस्था मिलाइएको छ ।
१२३. बैंकको स्वामित्वमा रहेका विभिन्न संस्थाको सेयर लगानीलाई नेपाल राष्ट्र बैंक ऐन, २०५८ को दफा ७ को अनुपालना हुने गरी सेयर विनिवेश गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिई २०७८ असार महिनामा नागरिक लगानी कोषमा रहेको सेयर लगानी पूर्ण रूपमा विनिवेश गरिएको छ ।

सम्पत्ति शुद्धीकरण निवारण तथा वित्तीय जानकारी

१२४. वित्तीय जानकारी इकाईमा आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को फागुन मसान्तसम्म १,५५६ वटा शङ्कास्पद कारोबार/गतिविधि प्रतिवेदन प्राप्त भई यस अवधिमा ४६४ वटा प्रतिवेदन विश्लेषण भएकोमा २६५ वटा अभिलेखीकरण गरिएको छ भने १९९ वटा प्रतिवेदन कानून कार्यान्वयन गर्ने निकायमा अनुसन्धानका लागि पठाइएको छ ।
१२५. वित्तीय जानकारी इकाईले हालसम्म १६ वटा विदेशी वित्तीय जानकारी इकाईसँग सूचना आदानप्रदान गर्ने समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरेको छ । इकाईले आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को फागुन मसान्तसम्म २३ पटक Egmont Secure Web मार्फत विदेशी समकक्षी निकायसँग सूचना आदानप्रदान गरेको छ ।
१२६. वित्तीय जानकारी इकाई र राजस्व अनुसन्धान विभागबीच सूचना आदानप्रदान तथा गोपनीयतासम्बन्धी विषयमा समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरिएको छ ।

१२७. वित्तीय जानकारी इकाईको तथ्याङ्कलाई सम्भावित जोखिमबाट बचाउन डाटा रिक्भरी प्रणाली Government Integrated Data Center (GIDC) सिंहदरबारमा जडान गरिएको छ । उक्त Server जडानका लागि वित्तीय जानकारी इकाई र राष्ट्रिय सूचना प्रणाली केन्द्रबीच समझदारीपत्रमा हस्ताक्षर गरिएको छ ।
१२८. वित्तीय जानकारी इकाईको goAML Production Environment मा 'क' 'ख' र 'ग' वर्गका बैंक तथा वित्तीय संस्थालाई आवद्ध गरिएको छ भने goAML Test Environment मा बीमा कम्पनी, धितोपत्र व्यवसायी, रेमिट्यान्स कम्पनी, सहकारी, लघुवित्त कम्पनीलाई आवद्ध गरिएको छ । यसै गरी, सूचना सम्प्रेषणका लागि सम्पत्ति शुद्धीकरण अनुसन्धान विभाग, नेपाल प्रहरी, राजस्व अनुसन्धान विभागलगायतका कानून कार्यान्वयन गर्ने निकायलाई समेत goAML मा आवद्ध गराइएको छ ।
१२९. वित्तीय जानकारी इकाई र एसिया प्यासिफिक समूहको सचिवालयको समन्वयमा नेपालका सरकारी निकाय तथा निजी क्षेत्रका प्रतिनिधिको सहभागितामा पारस्परिक मूल्याङ्कनको तयारीका लागि दुई वटा Pre Mutual Evaluation Workshop सम्पन्न भएको छ ।

बैंकिङ कारोबार आधुनिकीकरण

१३०. यस बैंकका बैंकिङ कारोबार गर्ने बैंकिङ विभाग तथा प्रदेशस्थित कार्यालयबाट सम्पादन हुने कार्यलाई व्यवस्थित गर्ने प्रयोजनले तयार गरिएको 'नेपाल राष्ट्र बैंक, बैंकिङ कार्य निर्देशिका, २०७८' जारी भएको छ ।
१३१. समीक्षा अवधिमा कुल १९ वटा वाणिज्य बैंकका विभिन्न शाखालाई नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार तथा स्थानीय तहअन्तर्गतका विभिन्न निकायका कुल ५३ वटा कार्यालयमार्फत हुने सरकारी कारोबार सञ्चालन गर्ने स्वीकृति प्रदान गरिएको छ । साथै, समीक्षा अवधिमा सरकारी कारोबार गर्ने इजाजतपत्रप्राप्त वाणिज्य बैंकका कुल १० वटा शाखा कार्यालय, बैंकको प्रदेशस्थित कार्यालय तथा वाणिज्य बैंकका शाखा कार्यालयमा रहेका दुई वटा भा.रु. कोषको स्थलगत निरीक्षण कार्य सम्पन्न गरिएको छ ।

सम्पत्ति तथा सेवा व्यवस्थापन

१३२. २०७२ वैशाखको भूकम्पका कारण क्षतिग्रस्त यस बैंकको थापाथलीस्थित भवनको पुनःनिर्माण कार्य २०७८ फागुनसम्म करिब ८५ प्रतिशत र बालुवाटारस्थित भवनको पुनर्निर्माण कार्य करिब ७५ प्रतिशत सम्पन्न भएको छ ।
१३३. बैंकको सिद्धार्थनगर कार्यालय परिसरभित्र निर्माणाधीन अतिथिगृह निर्माण कार्यको Structural Works सम्मको कार्य सम्पन्न भई २०७८ फागुनसम्म ४५ प्रतिशत भौतिक प्रगति हासिल भएको छ । साथै, कोहलपुरस्थित बैंकको जग्गाको साँध सिमाना यकिन गरी पक्की Boundary Wall निर्माण गर्ने कार्य सम्पन्न भएको छ ।
१३४. सुन्धारास्थित यस बैंकको टक्सार महाशाखालाई बबरमहलस्थित सरकारी स्वामित्वको नेपाल औषधि कम्पनी लिमिटेडको परिसरस्थित भवन र स्थान भाडामा लिई आवश्यक पूर्वाधार तयार गरी स्थानान्तरण गरिएको छ । साथै, नेपाल औषधि कम्पनी लिमिटेडको परिसरमा अस्थायी पूर्वाधार तयार गरी टकमरी गर्ने मेसिनहरूसमेत स्थानान्तरण भएका छन् ।

१३५. बैंकको थापाथलीस्थित निर्माणाधीन भवनको Interior finishing तथा Furnishing को लागि Interior Design, Cost Estimate, Bill of Quantities (BoQ) and Specification of Furnishing and Finishing Work सम्बन्धी कार्य गर्न परामर्श सेवा खरिद गरिएको छ ।

संस्थागत योजना तथा जोखिम व्यवस्थापन

१३६. दिगो एवम् समावेशी आर्थिक विकास र वित्तीय स्थायित्व हासिल गर्ने दिशामा सहयोग पुगोस् भन्ने हेतुले आगामी पाँच वर्षको लागि बैंकको चौथो रणनीतिक योजना २०२२-२०२६ सञ्चालक समितिबाट मिति २०७८/१०/२७ मा स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा ल्याइएको छ ।

१३७. नेपाल सरकार (मन्त्रपरिषद्) बाट मिति २०७३/०९/२२ मा स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको वित्तीय क्षेत्र विकास रणनीति (२०७३/७४-२०७७/७८) को मुख्य रणनीतिक/परिमाणात्मक लक्ष्य तथा उपलब्धिका साथै सो रणनीति कार्यान्वयनका समस्या र सुधारका लागि सुभावसहितको वार्षिक तथा अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरी नेपाल सरकार, अर्थ मन्त्रालयसमक्ष मिति २०७८/०७/१४ मा पेस गरिएको छ ।

१३८. बाग्मती प्रदेशको राजधानी हेटौँडामा यस बैंकको प्रदेशस्तरीय कार्यालय स्थापना गर्ने सम्बन्धमा तयार गरिएको सङ्गठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण प्रतिवेदन मिति २०७८/०४/१० मा स्वीकृत भएको छ ।

सूचना प्रविधि

१३९. कार्यकारी निर्देशकले नेतृत्व गर्नेगरी मिति २०७८/१०/०१ देखि सूचना प्रविधि महाशाखालाई विभागको रूपमा स्तरोन्नति गरिएको छ ।

१४०. जी.एल.सिस्टम (Olympic Banking System) सञ्चालनार्थ प्रयोगमा रहेको IBM Power 7 सर्भरलाई नयाँ खरिद गरिएको IBM Power 9 Server ले प्रतिस्थापन गरी केन्द्रीय कार्यालयस्थित डाटा सेन्टरमा स्थापना गरिएको छ ।

१४१. बैंकमा प्रयोगमा रहेको जी.एल. सिस्टम (Olympic Banking System) को भर्सन अपग्रेड गरी सञ्चालनमा ल्याइएको छ । साथै, बैंकमा सञ्चालनमा रहेको SWIFT System लाई नयाँ भर्सनमा अपग्रेड गरिएको छ ।

१४२. निषेधाज्ञा तथा बन्दाबन्दीको अवधिमा बैंकका नियमित कार्यहरू कर्मचारीले घरबाट समेत सञ्चालन गर्न (Work from home) का लागि VPN लगायत अन्य प्राविधिक व्यवस्था गरिएको छ । बैंकमा रहेका नेटवर्क सिस्टमको अभिलेख राख्नका लागि Network Documentation System जडान गरिएको छ ।

कानुनी कामकारबाही

१४३. यस बैंकको निर्देशन उल्लङ्घन गरेका कारण बैंक तथा वित्तीय संस्था र त्यसमा संलग्न पदाधिकारीलाई यस बैंकले गरेका कारवाहीको निर्णयमा चित्त नबुभाई पुनरावेदन गरेका र यस बैंकलाई समेत विपक्षी बनाई विभिन्न अदालतमा दायर भएका चालु आर्थिक वर्ष २०७८/७९ को फागुन मसान्तसम्ममा (प्रदेशस्थित कार्यालयसँग सम्बन्धित समेत गरी) २०२ वटा चालु मुद्दाहरू रहेका छन् भने सोही अवधिमा ३८ वटा मुद्दाको फैसला भएको छ र तीन वटा मुद्दा दामासाहीसम्बन्धी रहेका छन् ।

१४४. सामाजिक उत्तरदायित्वसम्बन्धी छुट्टै कानुनको आवश्यकता सम्बन्धमा सम्मानित सर्वोच्च अदालतको आदेशबमोजिम यस बैंकको तर्फबाट अध्ययन प्रतिवेदन पेस भइसकेको छ ।

अध्ययन/अनुसन्धान/तालिम/सम्मेलन

१४५. 'Financial Access in Nepal' विषयक अध्ययन सम्पन्न गरी प्रतिवेदन प्रकाशन गरिएको छ । वित्तीय पहुँच विस्तार रणनीति तय गर्दा निक्षेप खाताको अवस्था विश्लेषण महत्वपूर्ण हुने भएकोले २०७७ जेठ मसान्तमा कायम निक्षेप खाताको विवरणको आधारमा यस अध्ययन सम्पन्न गरिएको हो ।
१४६. घरपरिवार/उपभोक्ताले आउँदो दिनका लागि अर्थतन्त्रमा रहने मुद्रास्फीतिदर कस्तो रहन्छ भन्ने सम्बन्धमा लगाउने अड्कल तथा अनुमानबारे सर्वेक्षणका आधारमा मुद्रास्फीति अपेक्षासम्बन्धी सर्वेक्षण प्रतिवेदन (Inflation Expectation Survey Report) तयार गरी त्रैमासिक अन्तरालमा प्रकाशन गर्न सुरु गरेको छ । समीक्षा अवधिमा तीन वटा यस्ता सर्वेक्षण सम्पन्न भएका छन् ।
१४७. यसै वर्षबाट घरजग्गा मूल्य सर्वेक्षण प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्न सुरु गरिएको छ ।
१४८. वित्तीय साक्षरताको बढ्दो महत्वसँगै नेपालमा वित्तीय साक्षरताको अवस्था अध्ययन गर्न र सोको आधारभूत सूचक गणना गर्न 'Baseline Survey on Financial Literacy' का लागि देशभरका २६९ स्थानीय तहका छानिएका करिब नौ हजार व्यक्तिमाभक्त सर्वेक्षण गरिएको छ । त्यसै गरी, २०७८ सालमा कोभिड-१९ ले अर्थतन्त्रमा पारेको प्रभावसम्बन्धी दोस्रो र तेस्रो पुनरावृत्ति (Follow Up) सर्वेक्षण गरी प्रतिवेदन सार्वजनिक गरिएको छ ।
१४९. Foreign Exchange Derivative Market in Nepal अध्ययन सम्पन्न गरी वेबसाइटमा प्रकाशन गरिएको छ । त्यस्तै, Corporate Social Responsibility in Nepalese Banking Industry अध्ययन सम्पन्न गरिएको छ ।
१५०. Optimal Number of Banks and Financial Institutions in Nepal विषयक अध्ययन सम्पन्न भएको छ । प्रदेशगत रूपमा प्रादेशिक आर्थिक गतिविधि अध्ययन प्रतिवेदन सार्वजनिक गर्न सुरु गरिएको छ ।
१५१. २०७७ चैत १ देखि २०७८ फागुन मसान्तसम्ममा बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रले विभिन्न स्तर र विषयमा भर्चुअल तथा भौतिक उपस्थितिमा गरी जम्मा ३५ वटा तालिम कार्यक्रमहरू सम्पन्न गरेको छ । यी तालिममा बैंक बाहिरका ९४ जना समेत गरी जम्मा १,४७० जना प्रशिक्षार्थीको सहभागिता रह्यो । उक्त अवधिमा कोभिड-१९ को कारणले भौतिक रूपमा उपस्थित गराई तालिम दिन सम्भव नभएकोले विभिन्न १३ वटा तालिम कार्यक्रमहरू भर्चुअल माध्यमबाट सञ्चालन गरिएको छ ।
१५२. बैंकर्स प्रशिक्षण केन्द्रले सञ्चालन गर्ने प्रशिक्षणसम्बन्धी कार्यलाई व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन आन्तरिक तालिमसम्बन्धी कार्यविधि तर्जुमा गरी लागू गरिएको छ । कार्यविधिमा व्यवस्था भएबमोजिम केन्द्रबाट सञ्चालन गरिने तालिमको लागि आन्तरिक र बाह्य स्रोत व्यक्तिको समूह तयार गर्ने तथा तालिम सम्पन्न भएपश्चात् तालिम सामग्री बैंकको इन्टरनेटमा राख्ने कार्य प्रारम्भ गरिएको छ ।
१५३. आर्थिक पत्रकारहरूका लागि मिति २०७८ फागुन १३ र १४ गते 'Banking Training for Economic Journalists' विषयक दुई दिने आवासीय प्रशिक्षण कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको छ ।

१५४. निरन्तर रूपमा वित्तीय चेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम तथा समसामयिक विषयमा ज्ञान आदानप्रदान कार्यक्रम सञ्चालन भइरहेका छन् । आर्थिक अनुसन्धान विभागमा त्रैमासिक रूपमा Research Meet कार्यक्रम हुँदै आएको छ ।
१५५. विभिन्न वित्तीय चेतनामूलक कार्यक्रमको आयोजना गरी मिति २०७८ चैत ७ देखि १३ सम्म मुलकभर Money Week-2022 मनाइएको छ ।
१५६. यस बैंकले सन् २०१२, २०१५ र २०२० मा गरी तीन वटा अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनहरू सफलतापूर्वक आयोजना गरेकोमा कोभिड-१९ को संक्रमणको असर पूर्ण रूपले नहटिसकेकोले २०७८ चैत २५ मा राष्ट्रियस्तरमा National Conference on Economics and Finance आयोजना गरियो । २०७८ मङ्सिर महिनामा The SEACEN Centre सँगको सहकार्यमा यस बैंकले 'Springboard Leadership Online Course 2021-Leading My Team for High-Level Performance' विषयक अन्तर्राष्ट्रिय तालिम कार्यक्रम सञ्चालन गरेको छ ।
१५७. कर्मचारीको क्षमता विकास गर्ने उद्देश्यले अनलाइन तालिममा सहभागी गराइएको, अधिकृत कर्मचारीलाई तालिम आवश्यकतासम्बन्धी सर्वेक्षण गरिएको छ । साथै बैंकको सुपरिवेक्षकीय कार्यको क्षमता अभिवृद्धि गर्न Toronto Centre सँगको सहकार्यमा तीन वर्षको लागि लक्षित नौ तालिममध्ये चार वटा तालिम सम्पन्न भइसकेका छन् । यसै गरी, SEACEN Technical Working Group 2 Project on Developing Leadership Competency Framework मा यस बैंकको समेत सहभागितामा SEACEN सदस्य केन्द्रीय बैंकहरूलाई आवश्यक Leadership Competency Framework तयार गरिएको छ ।
१५८. २०७८ साउन १ देखि २०७८ फागुन मसान्तसम्ममा कुल ७२३ जना कर्मचारीलाई अनलाइन माध्यम र पाँच जनालाई भौतिक रूपमा वैदेशिक तालिम तथा बैठकमा सहभागी गराइएको छ ।

अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध

१५९. गभर्नर श्री महाप्रसाद अधिकारी सन् २०२१ नोभेम्बर १६ देखि लागू हुने गरी सार्क फाइनान्सको अध्यक्षमा चयन हुनुभएको छ । सन् २०२१ नोभेम्बर १५ (२०७८ कात्तिक २९ गते) मा सम्पन्न ४२ औं सार्क फाइनान्स गभर्नर्स ग्रुप मिटिङले आगामी एक वर्षका लागि गभर्नर अधिकारीलाई अध्यक्षमा चयन गरेको छ ।
१६०. यस बैंकबाट सन् २०२१ का लागि 2021 Bank of Korea-Knowledge Partnership Program (BOK-KPP) अन्तर्गत 'Financial Stability Challenges and Opportunities in the Post-Covid Context' विषयक संयुक्त अध्ययन सम्पन्न भएको छ । त्यसै गरी, सन् २०२२ का लागि BOK-KPP कार्यक्रमअन्तर्गत 'Private sector credit growth and its impact upon real sector in the Nepalese economy' विषयक संयुक्त अध्ययन गर्ने कार्य अगाडि बढाइएको छ ।
१६१. Financial Inclusion मा आधारित Member Series Document को मस्यौदा तयार गरिएको छ । साथै, Alliance for Financial Inclusion को वित्तीय तथा प्राविधिक सहयोगमा वित्तीय साक्षरता रूपरेखा (Financial Literacy Framework) अद्यावधिक भइरहेको छ ।

१६२. १२ वर्षको अन्तरालपछि नेपालमा अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको आवासीय प्रतिनिधि राख्ने निर्णय अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषले गरेको छ ।

विविध

१६३. बैंकका सूचना एवम् जानकारीलाई सहज र सरल ढङ्गले प्रवाह गर्ने उद्देश्यले 'नेपाल राष्ट्र बैंक विद्युतीय सूचना व्यवस्थापन एकीकृत कार्यविधि-२०७८' जारी गरिएको छ । सो बमोजिम बैंकको आधिकारिक सामाजिक सञ्जाल (ट्विटर अकाउन्ट र फेसबुक पेज) सञ्चालनमा ल्याइनुका साथै बैंकको आधिकारिक मोबाइल एप 'नेपाल राष्ट्र बैंक (Nepal Rastra Bank)' निर्माण भई सञ्चालनमा ल्याइएको छ । मोबाइल एपको लागि आवश्यक पर्ने API तथा Push Notification को लागि Plug-in को निर्माण गरी बैंकको वेबसाइटलाई अपग्रेड गरिएको छ ।

१६४. वित्तीय ग्राहकको संरक्षणका लागि अनलाइन गुनासो दर्ता गर्ने गरी Grievance Management System सुरु गरिएको छ ।

अन्त्यमा,

१६५. कोभिड-१९ को संक्रमण अबै केही मात्रामा कायमै रहेको छ । संक्रमणको थप लहरको सम्भावना पनि छ । तथापि अधिकांश मानिसले कोभिड-१९ विरुद्धको खोप लगाइसकेको हुँदा आर्थिक गतिविधि पुनरुत्थानको क्रममा नै रहने देखिन्छ । आर्थिक पुनरुत्थानको क्रममा कर्जा प्रवाह र आयात बढ्न गई शोधनान्तर घाटा बढ्दै जाँदा विदेशी विनिमय सञ्चितिमा चाप परेको स्थिति छ जुन अबै केही समय कायम रहन सक्छ । यसैलाई दृष्टिगत गरी बाह्य क्षेत्र स्थायित्वको लागि नेपाल राष्ट्र बैंकले अवलम्बन गरेका नीतिगत प्रयासले विदेशी विनिमय सञ्चिति पर्याप्तता सूचक पछिल्ला महिनामा स्थिर रहेको छ । बाह्य क्षेत्रको अवस्था हेरी यसको स्थायित्वको लागि आगामी दिनमा थप उपाय अवलम्बन गर्न नेपाल राष्ट्र बैंक प्रतिबद्ध छ । यस पक्षमा मैले सबै सरोकारवालाको सहयोग रहने अपेक्षा राखेको छु ।

१६६. बैंकको उद्देश्य प्राप्तमा संलग्न हुने सबै कर्मचारीहरू धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ । वार्षिकोत्सवको यस गरिमामय अवसरमा बैंकका सम्पूर्ण कर्मचारी र अन्य सम्बद्ध सबैलाई हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दै यस बैंकले लिएका उद्देश्य प्राप्तमा आगामी दिनमा अबै क्रियाशील हुँदै बैंकको गरिमा उच्च राख्ने गरी बैंकको तर्फबाट सेवा प्रदान गर्न/गराउन सम्पूर्ण कर्मचारीलाई म आह्वानसमेत गर्दछु ।

१६७. वार्षिकोत्सवको अवसरमा २० वर्षे सेवा उपहारबाट सुशोभित हुनुहुने कर्मचारी मित्रहरूलाई बधाई ज्ञापन गर्दै बैंकप्रति उहाँहरूले देखाउनुभएको समर्पणलाई सम्मान गर्दछु । त्यसै गरी, बैंकको ६७औं वार्षिकोत्सवको उपलक्ष्यमा आयोजित खेलकुद, आर्थिक लेखलगायतका विभिन्न प्रतियोगिताका विजेताहरूलाई पनि हार्दिक बधाई ज्ञापन गर्दछु ।

१६८. बैंकको कामकारवाहीमा निरन्तर सहयोग गर्ने नेपाल सरकारका विभिन्न निकाय, बैंक तथा वित्तीय संस्था, निजी क्षेत्रका संघ संस्था, सञ्चार क्षेत्र, प्रबुद्ध वर्ग, दातृ निकायलगायतका अन्तर्राष्ट्रिय संघ संस्था र सर्वसाधारण सबैमा यस अवसरमा म धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु । आगामी दिनमा पनि सम्बद्ध सबैबाट बैंकलाई निरन्तर सहयोग प्राप्त हुने विश्वास लिएकोछु ।

धन्यवाद !

१४ वैशाख २०७९